

© Stoyan Haykov-Fotolia.com

Bułgaria

Przewodnik po rynku

BUŁGARIA
PRZEWODNIK PO RYNKU

© PAIH S.A.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny.
Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne
i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.

PAIH S.A. nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania
zamieszczonych w niniejszej publikacji informacji oraz za możliwe
konsekwencje jakichkolwiek działań podjętych w oparciu o te informacje.

Wydawca: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

ISBN 978-83-62132-70-6

Warszawa, październik 2018 r.

Spis treści

I.	Bułgaria – informacje podstawowe.	5
II.	Ustrój polityczny.	7
III.	Podstawowe informacje gospodarcze.	9
IV.	Główne bogactwa naturalne.	12
V.	Główne sektory gospodarki	13
VI.	Infrastruktura transportowa.	15
VII.	Formy prowadzenia działalności gospodarczej	16
VIII.	Sądownictwo gospodarcze.	19
IX.	System podatkowy	21
X.	Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym / relacje gospodarcze z UE, dane o wymianie handlowej.	23
XI.	Dwustronna współpraca gospodarcza Bułgarii i Polski	24
XII.	Eksport / import – uwarunkowania	35
XIII.	Zachęty / bariery przy wejściu na dany rynek.	36
XIV.	Zamówienia publiczne	37
XV.	Kultura biznesowa	40
XVI.	Przydatne kontakty	42

I. Bułgaria – informacje podstawowe

Bułgaria, oficjalnie Republika Bułgarii, jest krajem położonym we wschodniej części Półwyspu Bałkańskiego w Europie Południowo-Wschodniej. Graniczy z Morzem Czarnym na wschodzie, Rumunią na północy, Serbią na północnym zachodzie, Republiką Macedonii na południowym zachodzie, Grecją na południu i Turcją na południowym wschodzie. Założona w 681 roku Bułgaria jest jednym z najstarszych państw na kontynencie europejskim. Przecinają go historycznie ważne szlaki z Europy Północnej i Wschodniej do basenu Morza Śródziemnego oraz z Europy Zachodniej i Środkowej na Bliski Wschód. Dzięki położeniu terytorialnemu kraju cieszył się zainteresowaniem wielu narodów, które pozostawiły swój trwały ślad w Bułgarii. Resztki różnych cywilizacji i epok są rozproszone po całym kraju i nadal można je zobaczyć dzisiaj. Od grobów potężnych Traków, poprzez teatry starożytnych Greków i stadiony Cesarstwa Rzymskiego, po średniowieczne zamki cesarzy Pierwszego i Drugiego Państwa Bułgarskiego oraz meczety z czasów rządów osmańskich.

Na początku średniowiecza niektóre plemiona słowiańskie osiedliły się na Bałkanach, a pod koniec VII w. część z nich połączyło się z Proto-Bułgarami - plemieniem przybywającym z Azji Środkowej wraz z ostatnimi falami Wielkiej Migracji - aby utworzyć pierwsze bułgarskie państwo na Bałkanach. W kolejnych stuleciach bułgarskie i bizantyjskie imperia dominowały w Europie Południowo-Wschodniej, z ciągłymi zmianami w proporcji władzy i wpływów, jakie miały imperia w tej części świata. W średniowieczu Bułgaria była ośrodkiem kultury słowiańskiej i jednym z centrów chrześcijaństwa. Było to miejsce narodzin cyrylicy, która powstała tam pod koniec IX wieku naszej ery.

Pod koniec XIV wieku kraj został opanowany przez Turków osmańskich. Władza turecka trwała prawie pięć wieków. Wojna rosyjsko-turecka w latach 1877-78 doprowadziła do uzyskania przez Północną Bułgarię

autonomii w 1878 roku, a cała Bułgaria uniezależniła się od Imperium Osmańskiego w 1908 roku. Opowiadając się w obu wojnach światowych po przegranej stronie, Bułgaria znalazła się w sowieckiej strefie wpływów i stała się Republiką Ludową w 1946 r. W 1949 r. Bułgaria stała się członkiem założycielem Rady ds. Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. W czasach reżimu socjalistycznego promowana była szybka industrializacja, przekształcając gospodarkę z agrarnego na przemysłowy profil, ale nie osiągnięto trwałej konkurencyjności międzynarodowej. Pod koniec 1989 roku, gdy rządy komunistów upadły we Wschodniej Europie, Bułgaria rozpoczęła proces wprowadzania zasad demokracji politycznej i gospodarki rynkowej, jednocześnie zwalczając inflację, bezrobocie, korupcję.

Relizowane reformy gospodarczo-społeczne i proces demokratyzacji wprowadziły Bułgarię do NATO w 2004 r. i do Unii Europejskiej 1 stycznia 2007 r.

Ludność Bułgarii licząca 7,1 miliona osób jest w przeważającej mierze zurbanizowana i skupia się głównie w centrach administracyjnych w 28 okręgach. Większość działań handlowych i kulturalnych koncentruje się na stolicy i największym mieście, Sofii (1,2 miliona mieszkańców). Inne miasta w pierwszej dziesiątce to Płowdiw, Warna, Burgas, Ruse, Stara Zagora, Pleven, Sliven, Dobrich i Shumen. Oficjalnym językiem jest bułgarski, podobnie jak główna grupa etniczna (około 3/4), która wyznaje prawosławie.

II. Ustrój polityczny

W lipcu 1991 r. Zgromadzenie Narodowe przyjęło nową konstytucję ustanawiającą system parlamentarny i gwarantującą bezpośrednie wybory prezydenckie, rozdzielenie władzy i wolność słowa, prasy, sumienia i religii.

Zgodnie z konstytucją z 1991 r. Bułgaria jest republiką parlamentarną, tzn. Premier jest wybierany przez większość partii (lub koalicję partii) w Zgromadzeniu Narodowym (parlamencie). Władza państwowa dzieli się na władzę legislacyjną, wykonawczą i sądowniczą. Zgodnie z Konstytucją podstawowymi instytucjami państwa są Prezydent; Rada Ministrów; Zgromadzenie Narodowe (Parlament); organy wymiaru sprawiedliwości takie jak sądy, prokuratura; Trybunał Konstytucyjny; Rada Sądu Najwyższego; i inne organy samorządu lokalnego.

Prezydent Bułgarii jest wybierany bezpośrednio na pięcioletnią kadencję z prawem do jednej reelekcji. Prezydent jest głową państwa i dowódcą sił zbrojnych. Do głównych obowiązków prezydenta należy zwoływanie wyborów i referendów, reprezentowanie Bułgarii za granicą, zawieranie umów międzynarodowych i przewodniczenie Radzie Konsultacyjnej ds. Bezpieczeństwa Narodowego. Prezydent może zwrócić akt prawny Zgromadzeniu Narodowemu do ponownego rozpatrzenia (rodzaj weta), ale ustawa może zostać ponownie przyjęta bezwzględną większością głosów.

Rada Ministrów jest głównym organem władzy wykonawczej. Pod przewodnictwem premiera, odpowiada za prowadzenie polityki państwa, zarządzanie budżetem państwa oraz utrzymaniem porządku publicznego. Rada Ministrów musi zrezygnować, jeśli Zgromadzenie Narodowe nie wyrazi wotum nieufności wobec rządu lub Premiera lub odrzuci wotum zaufania.

Bułgarski jednoizbowy parlament, Zgromadzenie Narodowe, składa się z 240 deputowanych wybieranych na 4-letnie kadencje w wyborach powszechnych. Głosuje się kandydatów z listy partii lub koalicji w 28 okrę-

gach administracyjnych. Partia lub koalicja musi zebrać co najmniej 4% głosów, aby wejść do parlamentu.

Parlament jest odpowiedzialny za uchwalanie ustaw, zatwierdzanie budżetu, planowanie wyborów prezydenckich, wybór i odwołanie premiera i innych ministrów, ogłoszenie wojny, rozmieszczenie wojsk poza Bułgarią oraz ratyfikację międzynarodowych traktatów i porozumień. Życie polityczne Bułgarii opiera się na zasadzie pluralizmu politycznego.

Rumen Radev został wybrany na prezydenta 13 listopada 2016 r. przy wsparciu Bułgarskiej Partii Socjalistycznej i rozpoczął urzędowanie 19 stycznia 2017 r. Kolejne wybory prezydenckie przewidziane są w listopadzie 2021 r.

Główne partie polityczne i ugrupowania to Bułgarska Partia Socjalistyczna (BSP, poprzednio Bułgarska Partia Komunistyczna); Ruch na rzecz praw i wolności (DPS; utworzony głównie z etnicznej mniejszości tureckiej); Ataka (atak, ultra-nacjonalistyczne grupowanie); Obywatele na rzecz Europejskiego Rozwoju Bułgarii (GERB, pod przewodnictwem obecnego premiera, Bojko Borisowa); Blok Reformacyjny (RB); Front Patriotyczny (PF, partia nacjonalistyczna); i alternatywa dla bułgarskiego odrodzenia (ABV, wydzielenie z BSP na początku 2014 r.).

Centroprawicowy rząd mniejszościowy, pod przewodnictwem partii Obywatele na rzecz Europejskiego Rozwoju Bułgarii (GERB), podał się do dymisji po tym, jak jego kandydatka Cecka Cacheva przegrał wybory prezydenckie. Przedterminowe wybory parlamentarne, przeprowadzone w dniu 26 marca 2017 r., ponownie zakończyły się zwycięstwem GERB (bułgarska partia socjalistyczna BSP zajęła drugie miejsce). GERB utworzył po raz kolejny rząd koalicyjny na następne cztery lata. Trzecia Rada Ministrów Bułgarii pod przewodnictwem Bojko Borisowa została przyjęta przez 235 członków bułgarskiego parlamentu (głosami 134 za i 101 przeciw, z łącznej liczby 240 deputowanych) i zaprzysiężona 4 maja 2017 r. Rząd został utworzony przez Partię GERB i parlamentarną koalicję Zjednoczonych Patriotów, przy początkowym wsparciu nowej Partii Volya biznesmena Veselina Mareshkiego (choć jeden z jej deputowanych głosował przeciw).¹

¹ Stan na dzień 10.VII 2018 r.

III. Podstawowe informacje gospodarcze

Bułgaria ma powierzchnię 111 000 km² (105 pozycja na świecie, 16 miejsce w Europie). Jest to 103 kraj pod względem liczby ludności (7,1 miliona) w 2017 roku. W ciągu ostatnich trzech dziesięcioleci kraj przeszedł znaczącą transformację z wysoce scentralizowanej, planowanej gospodarki do otwartej, rynkowej gospodarki w pełni zintegrowanej z UE.

Dziś Bułgaria stoi przed dwoma wzajemnie powiązаныmi wyzwaniami dotyczącymi podnoszenia wydajności i przeciwdziałania skutkom ujemnego przyrostu naturalnemu ludności w kraju (-0,61%). Wyższy wzrost wydajności ma kluczowe znaczenie dla przyspieszenia konwergencji, ponieważ dochód na mieszkańca w Bułgarii wynosi zaledwie 47% średniej UE i jest najniższy w UE. Wydajność będzie musiała wzrosnąć o co najmniej 4% rocznie w ciągu następnych 25 lat, jeśli Bułgaria ma dogonić średnie dochody z UE i zwiększyć dobrobyt narodowy.

Tabela 1 Główne wskaźniki makroekonomiczne Bułgarii (2010–2017)

Wskaźnik/rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PKB (ceny bieżące, mld EUR)	38.2	41.3	41.9	42.0	42.8	45.3	48.1	50.4
PKB (r-o-r % zmiany)	1.3	1.9	0.0	0.9	1.3	3.6	3.9	3.6
Inflacja (HICP, r-o-r % zmiany)	3.0	3.4	2.4	0.4	-1.6	-1.1	-1.3	1.2
Wskaźnik bezrobocia (%)	10.3	11.3	12.3	12.9	11.4	9.1	7.6	6.2
Deficyt / nadwyżka budżetowa (%PKB)	-3.1	-2.0	-0.3	-0.4	-5.5	-1.6	0.2	0.9
Dług publiczny brutto (%PKB)	15.3	15.2	16.7	17.0	27.0	26.0	29.0	25.4

Rachunek bieżący (mln EUR)	-658.4	136.2	-357.7	535.6	35.1	-16.9	1091.1	2268.9
Eksport towarów (mld EUR)	14.2	19.1	19.7	21.2	21.0	21.9	23.1	25.8
Import towarów (mld EUR)	17.8	21.8	23.7	24.2	23.8	24.5	24.1	27.8
Napływ BIZ (netto, mln EUR)	933.1	1189.2	1067.9	1243.1	881.7	2328.7	706.3	687.5

Źródło: National Statistical Institute of Bulgaria, www.nsi.bg dostęp 14.07.2018

Wysoka zależność Bułgarii od importu energii i popytu zagranicznego na rynkach eksportowych sprawia, że jej wzrost jest wrażliwy na zewnętrzne warunki rynkowe. W latach 2010-2012 została poważnie dotknięta kryzysem zadłużenia w UE. Jednak w ciągu ostatnich kilku lat silny popyt wewnętrzny w połączeniu z niskimi cenami energii na rynkach międzynarodowych i wydatkowaniem funduszy unijnych przyczyniły się do wzrostu gospodarczego Bułgarii zbliżającego się do 4%.

W 2017 r. PKB Bułgarii przekroczył 50 mld EUR. Średnia roczna inflacja, która w latach 2014-2016 była ujemna, przyjęła dodatnie wartości w 2017 r. (1,2%). Ostrożne zarządzanie finansami publicznymi w Bułgarii przyczyniło się do zrównoważonego budżetu w 2016 r. i nadwyżki budżetowej wynoszącej prawie 1% w 2017 r. Poziom długu publicznego (25,4% w 2017 r.) uplasował Bułgarię wśród 3 najniższych poziomów w UE. Eksport towarów stale rośnie i choć jest ciągle niższy od importu towarów, kraj odnotował dodatnie saldo na rachunku bieżącym (2,3 mld EUR w 2017 r.).

Według prognoz Komisji Europejskiej wzrost powinien utrzymać się na stabilnym poziomie w nadchodzących latach i osiągnąć 3,8% w 2018 r. oraz 3,7% w 2019 r. Inflacja powinna stopniowo rosnąć, odzwierciedlając wzrost światowych cen ropy i dochodów dyspozycyjnych gospodarstw domowych, ale pozostając w granicach 2%.

Tablica 2 Prognoza gospodarcza dla Bułgarii (2018 i 2019)

Wskaźniki / lata	2018	2019
Wzrost PKB (% ,ror)	3,8	3,7
Inflacja (% ,ror)	2,0	1,8

Źródło: DG ECFIN, Letnia Prognoza Gospodarcza 2018

Bułgaria wprowadziła system izby walutowej w 1997 r. ustalając kurs wymiany bułgarskiego lewa (BGN) do marki niemieckiej, a następnie do EUR (1 EUR= 1,95583 BGN). W znacznym stopniu wyeliminowało to ryzyko kursów walutowych dla wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność w euro. Kurs wymiany między BGN a PLN był raczej stabilny przez ostatnie lata. Złoty polski nieznacznie stracił na wartości wobec bułgarskiego lewa w 2017 r. (o 6,5%) w porównaniu z 2010 r.

Tablica 3 Kursy wymiany BGN i PLN do 1 EUR (dane roczne, 2010-2017)

WALUTA /ROK/	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lew bułgarski (BGN)	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96	1.96
Złoty polski (PLN)	3.99	4.12	4.18	4.20	4.18	4.18	4.36	4.26
BGN do 1 PLN	0.49	0.47	0.47	0.47	0.47	0.47	0.45	0.46

Źródło: Eurostat

IV. Główne bogactwa naturalne

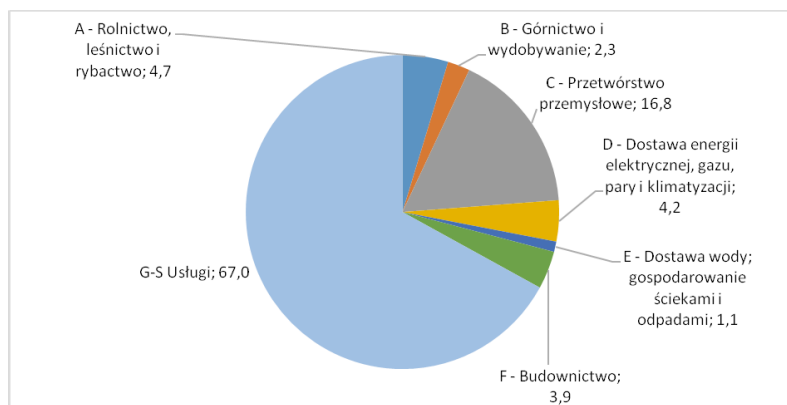
Główne bogactwa naturalne Bułgarii obejmują węgiel, boksyt, miedź, cynk i ołów. Przemysł wydobywczy zaspokaja głównie potrzeby regionalne i jest niewielki.

V. Główne sektory gospodarki

Gospodarka Bułgarii jest ukierunkowana na usługi. Według danych Eurostatu, usługi stanowiły 67% wartości dodanej brutto w 2016 r. Przemysł stanowił 28,3% (produkcja - 16,8%, budownictwo - 3,9%, górnictwo i wydobywanie - 2,3%), a rolnictwo - 4,7%.

Wykres 1 Struktura wartości dodanej brutto w Bułgarii wg sektorów (2016, %)

Źródło: Eurostat

Handel hurtowy i detaliczny (13,7% wartości dodanej brutto) jest największym sektorem usług. Szczególnie dobrze radzą sobie turystyka i usługi informatyczne. Działalność w zakresie programowania, doradztwa i obsługi informatycznej tworzyła 3,2%, a telekomunikacja - 2,0% wartości dodanej brutto.

Wśród przedsiębiorstw produkcyjnych największe znaczenie ma produkcja podstawowych metali i metalowych wyrobów gotowych, z wyjąt-

kiem maszyn i urządzeń oraz produkcja żywności, napojów i wyrobów tytoniowych, które wnoszą 2,8% wartości dodanej brutto.

Najważniejsze 4-cyfrowe produkty HS o najwyższym udziale w bułgarskim eksporcie w 2017 r. to oleje naftowe (5,6%), miedź rafinowana (4%), miedź nierafinowana (3,6%), leki (2,9%), pszenica (2,6%), energia elektryczna (1,8%).

VI. Infrastruktura transportowa

Bułgaria ma strategiczne położenie geograficzne łączące UE z Turcją i Bliskim Wschodem oraz dostęp morski do Rosji. 5 z 10 paneuropejskich korytarzy transportowych przecina terytorium Bułgarii - korytarz IV, VII (rzeka Dunaj), VIII, IX i X.

W kraju znajduje się 19 2335 km dróg utwardzonych (w tym 458 km dróg ekspresowych). Drogi są ważniejsze w Bułgarii niż linie kolejowe jako główny środek transportu towarowego. Główna autostrada Bułgarii biegnie z Sofii na wybrzeże Morza Czarnego (autostrada Trakia). Inne autostrady (Hemus, Struma) znajdują się na różnych etapach budowy. Plany długoterminowe wymagają modernizacji dróg o wyższej jakości i zintegrowania systemu dróg z siecią europejską. Nacisk kładzie się na poprawę połączeń drogowych z sąsiednimi krajami oraz połączenia krajowe łączące Sofię, Płowdiw, Burgas i Warnę. Bułgaria opóźnia budowę kluczowych połączeń autostradowych od lat 90. XX wieku, ale członkostwo w Unii Europejskiej stanowi silną zachętę do ich ukończenia. Ostatnio chińskie korporacje wyraziły zainteresowanie inwestowaniem w różne projekty transportowe - tunel pod Shipką, łączący północną i południową Bułgarię, autostradę łączącą Warnę i Burgas.

Porty wzdłuż Dunaju i Morza Czarnego są najważniejsze w odniesieniu do systemu transportu wodnego w Bułgarii. Dwa największe porty znajdują się w Warnie i Burgas. W czterech największych miastach znajdują się cztery międzynarodowe lotniska - Sofia, Płowdiw, Warna i Burgas.

VII. Formy prowadzenia działalności gospodarczej

Zakładanie i rejestrację firm w Bułgarii² regulują przepisy Kodeksu Handlowego. Jedynie spółki zarejestrowane na podstawie tego kodeksu są spółkami handlowymi. Są to: spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna. Praktyka wskazuje, że najpopularniejszymi formami prowadzenia działalności gospodarczej są: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, oraz spółka akcyjna.

1. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Sp.z o.o. (bg. OOD - Drużestwo s ograničena otgovornost)

Spółka z o.o. może być utworzona przez dwie lub więcej osób, którzy odpowiadają za zobowiązania spółki do wysokości wniesionego do spółki kapitału. Podstawą założenia spółki jest umowa zawarta w formie pisemnej między współwłaścicielami. Firma w nazwie powinna zawierać oznaczenie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub w skrócie „OOD”. Kapitał spółki nie może być niższy niż 2 BGN (1 EUR).

2. Jednoosobowa Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (bg. EOOD)

Jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest innym rodzajem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

EOOD zakłada jedna osoba, która odpowiada za zobowiązania spółki swoją wpłatą kapitału. EOOD jest spółką kapitałową, której kapitał jest podzielony na udziały, przy czym zobowiązania wobec kredytodawców

² Strona domowa bułgarskiej Agencji Inwestycji Zagranicznych <http://www.investbg.government.bg/bg/pages/setting-up-companies-most-commonly-used-forms-of-business-or-125.html>

nie mogą być pokrywane mieniem osobistym jednoosobowego właściciela kapitału. Kapitał EOOD nie może być niższy niż 2 BGN (1 EUR).

W tym przypadku zamiast umowy wspólników sporządzany jest akt utworzenia spółki. Akt powinien zawierać dane zgodnie z art. 115 Kodeksu Handlowego.

EOOD kierowane jest przez właściciela osobiście lub przez upoważnionego kierownika. Jeżeli właścicielem jest osoba prawna, spółką zarządza jego Dyrektor/Kierownik lub upoważniona przez niego osoba.

Jednoosobowy właściciel podejmuje decyzje należące do kompetencji Walnego Zgromadzenia, o czym sporządza protokół w formie obowiązującej Walne Zgromadzenie.

3. Spółka akcyjna (bg. AD - Akcjonerno družestvo)

Jest to spółka, której kapitał jest rozdzielony na akcje. Właściciele akcji odpowiadają za zobowiązania podjęte przez spółkę do wysokości swoich udziałów, nie odpowiadają mieniem osobistym.

S.A. może być zarejestrowana przez jedną osobę lub więcej osób fizycznych lub prawnych. Minimalna wysokość kapitału wynosi 50000 BGN (26000 EUR).

Minimalną wysokość kapitału, niezbędną do prowadzenia działalności bankowej, ubezpieczeniowej, dodatkowego funduszu zdrowotnego lub innej specjalnej działalności na podstawie przepisów w tym zakresie, określa odrębna Ustawa.

4. Przedstawicielstwo handlowe

Zgodnie z artykułem 24 ust. 1 bułgarskiej Ustawy o popieraniu inwestycji zagranicznych z 2004r. (ostatnie zmiany weszły w życie 30.08.2007r.) podmioty zagraniczne, które mają prawo do wykonywania działalności gospodarczej wg przepisów prawa krajowego mogą założyć przedstawicielstwo w Bułgarii, które należy zarejestrować w Bułgarskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej. W świetle ust. 2 wspomnianego artykułu przedstawicielstwa nie są jednak osobami prawnymi i nie mogą prowadzić działalności gospodarczej.

5. Oddział firmy zagranicznej

Zgodnie z Kodeksem Handlowym każda osoba zagraniczna, zarejestrowana do prowadzenia działalności handlowej wg prawa swojego kraju, może zarejestrować oddział firmy zagranicznej na terytorium Bułgarii. Oddział firmy zagranicznej, zgodnie z prawem bułgarskim, nie ma osobowości prawnej, ale ma swoją siedzibę i adres zarządzania, kierownika, wydzielone mienie, jak też bierną legitymizację procesową. Nazwa oddziału zawiera nazwę firmy z dodatkiem „oddział” (kłon). Oddział prowadzi księgi handlowe jako samodzielny handlowiec. Oddziały sporządzają również bilans.

Procedura rejestracji działalności gospodarczej

Na stronie internetowej Agencji ds. rejestracji firm (Registry Agency) <http://www.brra.bg/> oraz na stronie <http://www.registryagency.bg/bg/> zamieszczone są formularze niezbędne do rejestracji spółki, oddziału a także przepisy prawne i wskazówki odnośnie wypełniania i rejestracji spółek oraz inne szczegółowe informacje.

Rejestracja następuje w ciągu 3 (trzech) dni roboczych od momentu złożenia wniosku.

Rejestracji przedstawicielstw natomiast dokonuje:

Bułgarska Izba Przemysłowo-Handlowa

tel. 003592/ 811 74 76

fax. 811 75 50

e-mail: tradereg@bcc.bg,

Z.Georgieva@bcc.bg

R.Spasoova@bcc.bg

Szczegółowe informacje nt. rejestracji są dostępne na stronie: <https://www.bcci.bg/tradereg-repres-bg.html>

Transakcje, które są dokonywane między podmiotem zagranicznym a miejscowym dla potrzeb zarejestrowanego przedstawicielstwa, podlegają przepisom regulującym transakcje między osobami miejscowymi.

VIII. Sądownictwo gospodarcze

W Bułgarii nie istnieją żadne szczególne sądy pracy, sądy morskie, sądy handlowe ani inne sądy szczególne. W sądach okręgowych funkcjonują wyspecjalizowane wydziały handlowe. Wszystkie sądy w hierarchii sądowej utrzymują podział na składy, wydziały i kolegia cywilne i karne.³

Sąd Arbitrażowy przy Bułgarskiej Izbie Gospodarczo-Przemysłowej rozstrzyga spory majątkowe z powództwa cywilnego oraz spory dotyczące uzupełnienia umów lub dostosowania umów do nowych okoliczności, niezależnie od tego, czy jedna lub obydwie strony posiadają siedzibę lub miejsce zamieszkania w Bułgarii czy poza nią.

Co roku Sąd Arbitrażowy przy Bułgarskiej Izbie Gospodarczo-Przemysłowej rozstrzyga od 250 do 300 sporów krajowych i międzynarodowych. 82% sporów krajowych rozstrzyganych jest w ciągu 9 miesięcy, a 66% sporów międzynarodowych – w ciągu 12 miesięcy. Przez ostatnie 20 lat Sąd Arbitrażowy rozstrzygnął około 5600 przypadków z udziałem osób fizycznych i prawnych z 40 krajów na świecie, które były ich stronami.⁴

Sąd Arbitrażowy nie zajmuje się sporami dotyczącymi praw do nieruchomości, roszczeń alimentacyjnych lub praw wynikających ze stosunku pracy ani też sporami dotyczącymi własności praw niematerialnych czy prawa rodzinnego. W Bułgarii obowiązuje ustawa o międzynarodowym arbitrażu handlowym (Dz. U. Republiki Bułgarii nr 60 z 5 sierpnia 1988 r.), która umożliwia rozstrzyganie sporów handlowych na drodze arbitrażu.

Więcej informacji na temat:

Bulgaria

Sofia 1058

9 Iskar Str. - Arbitration Court at the BCCI

³ Europejski Portal „e-sprawiedliwość” https://e-justice.europa.eu/content_specialised_courts-19-bg-pl.do?member=1

⁴ <https://www.bcci.bg/bcci-arbitration-court-en.html>

floor 2 room 208 - Secretariat of the Arbitration Court at the BCCI

E-mail: acourt@bccibg

Tel.: (+359 2) 8117 560, 8117 559

Fax: (+359 2) 987 32 09

IX. System podatkowy

Na system podatkowy Republiki Bułgarii składają się:

- Podatki ogólnokrajowe
- Podatki miejscowe

Podatki ogólnokrajowe obejmują:

- podatki bezpośrednie - od osób fizycznych i od przedsiębiorstw
- podatki pośrednie - VAT i akcyzę

Podatki miejscowe obejmują:

- podatki od nieruchomości,
- podatki od spadków,
- podatki od darowizn,
- podatek turystyczny
- podatki od środków transportu,
- podatek drogowy.

System podatkowy:

Podatek od zysku firm CIT wynosi 10%, a w wielu rejonach o wysokim bezrobociu nawet 0%, co przy stosunkowo małej, jak na warunki europejskie średniej płacy na poziomie 542 EUR w 2017 r., wpływa na niskie koszty siły roboczej. Niska stawka podatku CIT ma zachęcić kapitał zagraniczny do inwestowania w Bułgarii.

VAT – stawka standardowa 20%, stawka obniżona stosowana jest na usługi turystyczne 9%⁵

Podatek od nieruchomości zależy od podatkowej wyceny nieruchomości /niższa od rynkowej/, np. dla Sofii w wysokości 0,15%.

Bułgaria ma jedno z najniższych podatków w Europie.

⁵ Strona domowa bułgarskiego Ministerstwa Finansów <http://www.minfin.bg/bg/790>

X. Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym / relacje gospodarcze z UE, dane o wymianie handlowej

Wymiana handlowa Bułgarii z krajami UE w 2017 r.

Według wstępnych danych Krajowego Instytutu Statystycznego (NSI) w 2017 r. eksport Bułgarii do krajów UE zwiększył się o 10,8% w porównaniu z 2016 r. i wyniósł 34 518,7 mln BGN (17 649,13 EUR). Głównymi partnerami handlowymi Bułgarii z krajów UE są Niemcy, Włochy, Rumunia, Grecja, Francja, eksport do tych krajów stanowi 67,5% eksportu do krajów UE.

Największy wzrost eksportu w 2017 r. odnotowano w odniesieniu do tłuszczu, olejów i wosków pochodzenia zwierzęcego i roślinnego -30,3% oraz przedmiotach sklasyfikowanych głównie według rodzaju materiału - 23,9%. Największy spadek zaobserwowano w napojach bezalkoholowych i alkoholowych oraz tytoniu -14,8%.

Import Bułgarii z krajów UE w 2017 r. wzrósł o 11,2% w porównaniu z 2016 r. i wyniósł 37 794,7 mln BGN (19 324,12 mln EUR). Największy import pod względem wartości odnotowano w przypadku Niemiec, Włoch, Rumunii, Grecji, Polski.

Największy wzrost importu odnotowano w przypadku sektora nieprzetworzone (surowe) materiały nienadające się do spożycia (bez paliw) - 45,6%. Zmniejszenie zaobserwowano tylko w tłuszczach, olejach i woskach pochodzenia zwierzęcego i roślinnego -5,6%.

Całkowite saldo handlu zagranicznego w 2016 r. z krajami UE było ujemne dla Bułgarii i wyniosło 3 276,0 mln BGN.

XI. Dwustronna współpraca gospodarcza Bułgarii i Polski

Bułgaria przystąpiła do Unii Europejskiej w dniu 1 stycznia 2007 r. Od-tąd relacje handlowe z Bułgarią regulują postanowienia dorobku praw-nego Unii Europejskiej (zgodnie z Traktatem dotyczącym przystąpienia Polski i 9 innych krajów do Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. nr 90, poz. 864)), w tym również Traktat Akcesyjny o przystąpieniu Rumunii i Buł-garii do UE z dnia 25 kwietnia 2005 roku (Dz. U 2006 nr 79 poz.548), oraz:

- Umowa między RP a Republiką Bułgarii w sprawie unikania podwój-nego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku z 11 kwietnia 1994 roku (Dz. U. z 1995 r. nr 137, poz. 679).
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Repu-bliki Bułgarii w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji, sporządzona w Warszawie dnia 11 kwietnia 1994 r. (Dz.U. 1995 nr 62 poz. 322).

1. Współpraca handlowa

Od 2012r. wymiana handlowa pomiędzy Polską a Bułgarią dynamicz-nie się rozwija, dotyczy to w szczególności eksportu polskich towarów. W trakcie ostatnich pięciu lat wartość polskiego eksportu do Bułgarii wzrosła ponad dwukrotnie. W 2012r. eksport na bułgarski rynek wzrósł o 21%, a w 2013r. o 43%, w 2014r. pozostał na prawie niezmienionym poziomie, w 2015r. o 22% a w 2016 wzrósł o 12,6%. Wg wstępnych da-nych statystycznych GUS w 2017 r. polski eksport do Bułgarii osiągnął poziom 1 mld 030,4 mln EUR, co oznacza spadek o 1% w stosunku do 2016 r. Polski import z Bułgarii w tym okresie był na poziomie 582,9 mln EUR co oznacza wzrost o 6%. Obroty towarowe w 2017 r. osiągnęły poziom 1 613,3 mln EUR, co oznacza wzrost o 1% w stosunku do 2016 r.

Tablica 4 Wymiana handlowa z Polską (mln euro)

	2014	2015	Dyna- mika * <u>2015</u> 2014	2016	Dyna- mika <u>2016</u> 2015	2017	Dyna- mika <u>2016</u> 2017
Eksport	730,1	887,4	122	1 006,1	113	1 030,4	99
Import	432,3	490,3	113	546,3	106	582,9	106
Obroty	1162,4	1.377,7	119	1 552,5	110	1 613,3	101
Saldo	297,9	397,1	-	459,8	-	447,5	-

Źródło: GUS

Struktura towarowa polskiego eksportu do Bułgarii w 2017 r.

Jeśli chodzi o strukturę towarową polskiego eksportu do Bułgarii w 2017 roku największy udział miały następujące towary:

- produkty przemysłu chemicznego (18,4%),
- zwierzęta żywe (13,8%)
- gotowe artykuły spożywcze (13,5%)
- urządzenia mechaniczne i elektryczne (13,5%)
- tworzywa sztuczne i wyroby z nich (6,9%),
- materiały i wyroby włókiennicze (5,7%),
- wyroby nieszlachetne (5,1%),
- wyroby różne (4,5 %),
- pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające (3,9%),
- broń i amunicja (2,9%).

Struktura towarowa polskiego importu z Bułgarii w 2017 r.

Analizując strukturę towarową importu bułgarskich towarów do Polski w 2017 roku największy udział miały następujące towary:

- wyroby nieszlachetne (23,9%),
- urządzenia mechaniczne i elektryczne (16,1%),
- gotowe artykuły spożywcze (12,7%),
- zestawy ubraniowe i odzieżowe (9,8 %),
- produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych (8,7%)
- tworzywa sztuczne i wyroby z nich (7,4 %),
- wyroby różne (6,6%),
- produkty pochodzenia roślinnego (4,2%).

2. Współpraca kapitałowa

a) Polskie Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne w Bułgarii

Cechą charakterystyczną inwestycji polskich w Bułgarii jest to, że ze względu na transnarodowe powiązania kapitałowe nie zawsze wykazywane są jako polskie.

Według danych Bułgarskiego Banku Narodowego w okresie 1996-2017 r. skumulowane polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne wyniosły 243.2 mln EUR.

Tablica 5 Polskie BIZ w mln EUR

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	Ogółem 1996- 2017
41.4	50.7	4.8	36.2	-15.6	18.3	9.0	7.8	11.2	-16.5	24.2	243.2

Źródło: Bułgarski Bank Narodowy, transakcje netto *Dane wstępne

Wg źródeł bułgarskich polscy inwestorzy interesują się inwestycjami w energetykę, elektrociepłownię i w małe i średnie przedsiębiorstwa.

Największymi inwestorami polskimi w Bułgarii są:

1. GLOBE TRADE CENTRE S.A. (GTC S.A) - jeden z czołowych deweloperów w Środkowo-Wschodniej Europie - w Bułgarii firma Globe Trade Center – GTC w 2010r. oddała do użytku centrum handlowe w Starej Za-

gorze o powierzchni użytkowej ok. 25 tys. m² (inwestycja o wartości ok. 55 mln EUR). W 2012r. z opóźnieniem (w wyniku braku koniunktury na rynku) zostało oddane centrum handlowe w Burgas o powierzchni 37 tys. m² (inwestycja o wartości ok. 50 mln EUR). W Bułgarii spółka zakupiła również tereny inwestycyjne. Na dzień 30 września 2015 r. inwestycje GTC w spółkach zależnych na terenie Bułgarii wynosiły 75% udziału w Galerii Stara Zagora AD (jednostka GTC RH B.V.), 80% udziału w Galerii Burgas AD (jednostka GTC RH B.V.), 65% w Galerii Varna AD (jednostka Galeria Ikonovov GmbH), 100% udziałów w GTC Business Park EAD (jednostka GTC RH B.V.), 100% udziałów w NRL EAD, 100% udziałów w GTC Yuzhen Park EAD.

Firma Globe Trade Centre (GTC) kupiła w kwietniu 2018 r. od Europa Capital centrum handlowe Mall of Sofia w Sofii. 65 proc. ceny zakupu sfinansują wspólnie banki OTP i DSK. Wartość transakcji to 90 mln euro (381,5 mln zł).

Transakcji dokonano przez zakup 100 proc. kapitału bułgarskiej spółki Dorado 1 EOOD. Mall of Sofia to projekt wielofunkcyjny. Ma 23,7 tys. mkw. powierzchni handlowej, 10,3 tys. mkw. powierzchni biurowej i ponad 600 miejsc w parkingu podziemnym.

2. Katarzyna Estate LTD oraz Katarzyna Vineyard LTD – inwestycja obywatela polskiego - Pana Krzysztofa Trylińskiego w produkcję jakościowych win pod marką „Katarzyna” w okolicach Svilengrad, inwestycja oceniana jest na 12 mln EUR.

3. Gamrat S.A. – nazwa spółki córki w Bułgarii - DEVOREX S.A. – w 2013 r. polska spółka przejęła bułgarską spółkę zajmującą się produkcją materiałów budowlanych z tworzyw sztucznych za ok. 8,5 mln EUR.

4. MASPEX – GMW S.A. - nazwa spółki córki w Bułgarii - Tymbark Bułgaria LTD. MASPEX to jedna z największych w Polsce firm z branży przemysłu spożywczego. W 2006 r. firma MASPEX zakupiła za 4.2 mln EUR przedsiębiorstwo Litex Juice w Łowecz znanego producenta soków i napojów marki „Quins”. Maspex posiada 100% udziału w kapitale spółki zagranicznej. Produkcja soków została następnie przeniesiona do Rumunii. Obecnie działalność spółki córki to dystrybucja produktów grupy, produkowanych głównie w Rumunii oraz w Polsce. Pod koniec

2017 r. Maspex zrealizował 19 przejęcie w swojej historii – sfinalizował zakup spółki Aquarex AD, a co za tym idzie naturalnej wody mineralnej Velingrad i zakładu produkcyjnego w Bułgarii. Polska firma działa w tym kraju od 1998 r. i obecnie z markami Queen's oraz Tedi (odpowiednik soków Kubuś) jest tam wiceliderem rynku soków, nektarów i napojów. Rynek wody w Bułgarii jest perspektywiczny. Maspex planuje inwestycje w rozbudowę i modernizację zakupionego zakładu produkcyjnego, gdzie rozlewana jest woda Velingrad.

5. Malborskie Zakłady Chemiczne S.A., należące do grupy kapitałowej Organika S.A. (nazwa spółki w Bułgarii – Organika Bułgaria EOOD) – inwestycja w wysokości około 4mln EURO w zakład produkcji i przetwórstwa poliuretanu. Obecnie zakład produkuje pianki meblowe oraz do innych zastosowań.

6. American Restaurants Sp. z o.o. (nazwa spółki w Bułgarii - American Restaurants EOOD) posiada prawa organizacji sieci placówek gastronomicznych KFC i "Pizza Hut" i wg szacunkowych danych zainwestowała ok. 7-10 mln EUR.

7. AmRest Polska sfinalizował w czerwcu 2015 r. umowę zakupu 100% udziałów w S.C. Marinopoulos Coffee Company III S.r.l. (MCC Romania) oraz Marinopoulos Coffee Company Bulgaria EOOD (MCC Bulgaria) od Marinopoulos Coffee SEE B.V. za łączną cenę sprzedaży 16,4 mln euro. MCC Romania i MCC Bulgaria są jedynymi operatorami kawiarni Starbucks w Rumunii i Bułgarii. Obecnie sprzedający zarządza 19 restauracjami tej marki - 14 w Rumunii oraz 5 w Bułgarii. Plan rozwoju zakładu otwarcie kolejnych 7 lokali Starbucks w Rumunii do końca 2015r. Szacowane przychody MCC Romania i MCC Bulgaria w 2014 roku wyniosły łącznie ok. 10 mln euro, a zysk na poziomie EBITDA ok. 2 mln euro

8. Grupa kapitałowa VOX (nazwa spółki w Bułgarii - VOX PROFILE BULGARIA OOD) działająca na rynku materiałów budowlanych i wyposażenia wnętrz zainwestowała w Bułgarii szacunkowo ok. 2 mln EUR. Jest producentem mebli, boazerii, listew przypodłogowych, parapetów. Działalność spółki córki to dystrybucja w Bułgarii profili z polichlorku winylu (PVC). Profile VOX oferują szeroką gamę wewnętrznych i zewnętrznych okładzin ściennych z PVC, wykończeń podłogowych z PVC, parapetów wewnętrznych i zewnętrznych z PVC.

Ofertę w Bułgarii uzupełniają aluminiowe profile podłogowe. Sprzedawane w Bułgarii profile pochodzą częściowo z fabryki w Polsce oraz z wybudowanego przez grupę zakładu w Rumunii. Należy przy tym zauważyć, iż surowce do produkcji umiejscowionej w Rumunii są sprowadzane z fabryki z Polski.

9. LPP S.A. (nazwa spółki w Bułgarii - LPP RETAIL BULGARIA) Firma zajmuje się projektowaniem i dystrybucją odzieży. LPP S.A. jest notowana na warszawskiej giełdzie od 2001 roku. LPP S.A. jest obecnie właścicielem takich marek odzieżowych jak RESERVED, CROPP, HOUSE, MOHITO, ESOTIQ i PROMOSTARS. Spółka LPP Retail Bulgaria - zależna w całości od LPP S.A. w Gdańsku - została powołana we wrześniu 2008r., a w grudniu 2012r. została przekształcona w LPP Bulgaria. Od 2009r. LPP S.A. stale rozszerza sieć dystrybucyjną w Bułgarii a inwestycje spółki na tym rynku WPHI ocenia na 5,5 mln EUR.

10. Assecó SEE przejęła w 2012 roku bułgarską firmę sektora IT Altius Bulgaria. Wartość inwestycji oceniana jest na 14,35 mln EUR. Obecnie Assecó w Bułgarii zajmuje się dostarczaniem systemów informatycznych dla instytucji finansowych a także rozwiązaniami w obszarze płatności.

11. Selená Group zainwestowała w 2007 r. w Bułgarii. Bułgarska spółka ma w swojej ofercie piany poliuretanowe, uszczelniacze i kleje, a także taśmy budowlane i montażowe, produkty do dachów oraz narzędzia i produkty komplementarne. W Polsce produkty te znane są pod marką Tytan Professional. Siedziba spółki mieści się w Sofii.

12. Zakłady Farmaceutyczne Polpharma S.A. ze Starogardu Gdańskiego w 2014r. otworzyły przedstawicielstwo w Bułgarii zajmujące się sprzedażą i dystrybucją leków.

13. J.W. Construction założyła spółkę zależną J.W. Construction Bulgaria EOOD we wrześniu 2007 r. W tym samym roku zakupiła od S-Travel AD z siedzibą w Sofii nieruchomość położoną w Złotyńskich Piaskach o powierzchni 14.667 m² za 7,78 mln euro. Zgodnie z pozwoleniem na budowę na nieruchomości nabywca wybudował obiekt zawierający lokale mieszkalne i usługowe. W Bułgarii J.W.CH ma 3 lokalizacje. Ogółem J.W. Construction zainwestował w Bułgarii 27,38 mln EUR.

14. ViaCon sp. z o.o. założyła spółkę ViaConBulgaria i zainwestowała w fabrykę produkcji rur spiralnych używanych do budowy dróg w Yambol.

Jednocześnie na uwagę zasługuje zjawisko firm z polskim udziałem we własnościach założonych, w związku z zakupami nieruchomości, w szczególności położonych nad Morzem Czarnym.

b) Inwestycje bułgarskie w Polsce

W 2014 roku Bułgarzy zainwestowali w Polsce 4,3 mln EUR, w 2015 r. w wysokości 3,1 mln EUR. (dane NBP wykazują odpływ kapitału bułgarskiego w 2015 r. w wysokości 8,6 mln EUR). Wg wstępnych danych Bułgarskiego Banku Narodowego w 2016 roku Bułgarzy zainwestowali w Polsce 2,3 mln EUR. Bułgarskie inwestycje bezpośrednie, to głównie inwestycje w dystrybucję bułgarskich win (VINEX Slavyantsi, Black SEA Gold), dystrybucję wyrobów farmaceutycznych – Sopharma, w dystrybucję części do wózków widłowych - firma POLCAR i sprzedaż maszyn do obróbki metalu - firma BULMACH.

Bułgaria nie należy jednak do krajów będących źródłem kapitału dla inwestycji zagranicznych. Skumulowana wartość bułgarskich inwestycji bezpośrednich od 1997r. do 2014r. to ok. 1 788 mln EUR. W 2016 r. wg wstępnych danych bułgarskie inwestycje zagraniczne wyniosły tylko 172 mln EUR. Najwięcej Bułgarzy zainwestowali w Niemczech (51,2 mln EUR), Grecji (34,4 mln EUR), Rumunii (27,3 mln EUR), Holandii (27,1 mln EUR), Włoszech (24,2 mln EUR), na Wyspach Dziewiczych (23,1 mln EUR), Luksemburgu (21,4 mln EUR). Poza krajami UE bułgarskie inwestycje były kierowane najwięcej do Rosji (6,1 mln EUR), Macedonii (5,9 mln EUR), Wysp Marshalla (4,8 mln EUR), Turcji (4,8 mln EUR).

3. Współpraca turystyczna

Wymiana turystyczna między Polską a Bułgarią

Turystyka w Bułgarii stanowi ważną gałąź gospodarki tego kraju i stanowi 13,6% PKB. Wg przyjętej 4.06.2014r. Strategii zrównoważonego rozwoju turystyki na lata 2014-2030 Bułgaria ma stać się znanym całorocznym miejscem odpoczynku w Europie. Turystyka ma być jedną z wiodących gałęzi bułgarskiej gospodarki. Jej udział ma stanowić 18%

PKB, a Bułgarię ma odwiedzić 9 mln cudzoziemców w 2020r. i 12 mln w 2030r.

W 2017 r. nastąpił wzrost przyjazdów turystów zagranicznych do Bułgarii. Przychody z turystyki międzynarodowej na rachunku bieżącym wg danych Bułgarskiego Banku Narodowego wyniosły za 11 miesięcy 2017 r. ponad 3,3 mld EUR, co stanowi wzrost w porównaniu do analogicznego okresu roku 2016 o 9,1%.

Bułgarzy chętnie wyjeżdżali do krajów sąsiednich. W 2017 roku odnotowano 6,55 mln podróży zagranicznych w różnych celach. Stanowi to wzrost o 15,5% w porównaniu z rokiem 2016. Kraje docelowych podróży to: Turcja, Grecja, Rumunia, Macedonia, Serbia, Niemcy, Włochy, Wielka Brytania, Austria, Hiszpania. Polska znajdowała się na 14 miejscu. Polskę odwiedziło 66 836 Bułgarów, co stanowi wzrost o 17 76 osób czyli o 56,2% w porównaniu z 2016 rokiem.

W 2017 roku do Bułgarii przyjechało 8,88 mln cudzoziemców – o 7,6% więcej niż w roku 2016. Wzrost nastąpił w kategorii przyjazdów w celach rekreacyjnych (5,5 mln turystów odwiedziło Bułgarię), co stanowi wzrost o 7,5% w porównaniu z analogicznym okresem 2016r. Spadek odnotowano natomiast w kategorii przyjazdów w celach odwiedzin, których było 0,66 mln gości zagranicznych, co oznacza spadek o 2,6%. Przyjazdy w celach biznesowych stanowiły 1,56 mln biznesmenów, co stanowi wzrost o 9,9% w porównaniu z rokiem 2016.

Z Polski przyjechało do Bułgarii 394 082 turystów – o 28 258 osób więcej (o 7,7%) niż w 2016 roku, co uplasowało Polskę na 8 miejscu pod względem przyjazdów cudzoziemców do Bułgarii. Najwięcej turystów pochodzi z Rumunii, Grecji, Niemiec, Turcji, Rosji, Macedonii i Serbii.

Spośród krajów UE Polska pod względem liczby turystów odwiedzających Bułgarię była na 4 miejscu.

Tablica Liczba turystów z Polski w latach 2001-2017

Rok	Liczba turystów	Zmiana w stosunku do roku poprzedniego
2001	31 492	70 %
2002	48 738	55 %
2003	61 819	27 %

2004	99 684	61%
2005	113 544	14 %
2006	119 453	5.2 %
2007	144 032	20,6 %
2007	144 032	20,6 %
2007	144 032	20,6 %
2008	156 939	9.0%
2009	268 624	71.2%
2010	253 962	-5.5%
2011	247 012	-2,7%
2012	241 954	-2.8 %
2013	236 028	-2.4 %
2014	252 503	7 %
2015	260 622	3.2%
2016	365 824	40.4%
2017	394 082	7.7%

Źródło: Krajowy Urząd Statystyczny i dane bułgarskiego Ministerstwa Turystyki na www.tourism.government.bg dostęp 10.07.2018

4. Inne formy współpracy gospodarczej.

Wśród innych form współpracy gospodarczej można wymienić zainteresowanie firm bułgarskich Warszawską Giełdą Papierów Wartościowych, współpracą firm polskich z innymi przy wchodzeniu na rynek bułgarski, łączenie zainteresowania rynkiem bułgarskim i rumuńskim, tworzenie konsorcjów polsko-bułgarskich dla celów przetargów o zamówienia publiczne.

a) Bułgarskie firmy na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych

Warszawska Giełda Papierów Wartościowych jest pierwszą zagraniczną giełdą, na której zaczęły być notowane bułgarskie spółki. W 2010r. na NewConnect wszedł bułgarski deweloper Intercapital Property Development.

28 listopada 2011 na Głównym Rynku GPW zadebiutowała spółka SOPHARMA AD. Spółka SOPHARMA AD była 37. debiutantem w roku 2011 na Głównym Rynku GPW oraz 426. emitentem na tym rynku. SOPHARMA AD był jest 38. zagraniczną oraz 1 bułgarską spółką notowaną na głównym parkiecie w Warszawie. Przedmiot działalności Grupa Kapitałowa obejmuje Sopharmę AD (z siedzibą w Sofii, Bułgaria) i 21 innych

podmiotów. Grupa jest wiodącym, pionowo zintegrowanym, bułgarskim producentem, eksporterem i dystrybutorem produktów farmaceutycznych, posiadającym silną pozycję w Europie Wschodniej i Południowo-Wschodniej, oferującym szeroką gamę leków na receptę i bez recepty. Grupa prowadzi działalność w następujących obszarach:

- produkcja wyrobów farmaceutycznych,
- dystrybucja produktów farmaceutycznych,
- wytwarzanie i dystrybucja innych produktów, głównie urządzeń medycznych takich jak strzykawki i inne materiały medyczne.

Grupa prowadzi działalność w Bułgarii (71% przychodów w okresie pierwszego półrocza 2011 r.) oraz na 37 rynkach eksportowych (głównie w Rosji - 14% przychodów i na Ukrainie - 4% przychodów).

Drugą z kolei firmą bułgarską, która zadebiutowała w grudniu 2011 r. na warszawskiej GPW to Bułgarska grupa finansowa, Eurohold Bulgaria. Prospektem objętych było 108 mln 643 tys. 712 akcji spółki o wartości nominalnej 1 BGN każda. Akcje spółki notowane są też na giełdzie w Bukareszcie. Eurohold Bulgaria AD powstała w listopadzie 2006 roku w wyniku połączenia spółek Eurohold AD i Starcom Holding AD. Historia spółki sięga 1995 roku, kiedy to utworzony został fundusz prywatyzacyjny Agroinvest, który w 1998 roku zmienił nazwę na Eurohold AD. Firma świadczy usługi finansowe, ubezpieczeniowe i leasingowe.

Obok ww. firm zainteresowane polską giełdą były również inne firmy, w tym przez dłuższy okres czasu Enemona - Bułgarska firma z branży budowlano-energetycznej, Monbat - producent akumulatorów oraz Kaolin - branża wydobywcza. Konkurencją dla warszawskiej GPW jest brana przez te firmy również pod uwagę giełda we Frankfurcie. Żadna z ww. firm nie zdecydowała się jednak na wejście na parkiet zagranicznej giełdy papierów wartościowych.

Firmy wchodzące na warszawską giełdę liczą, że w ten sposób zapewnią wyższą płynność obrotu akcjami inwestorom oraz, że zapewnią sobie dostęp do szerszej bazy inwestorów oraz możliwość przeprowadzenia potencjalnych przyszłych emisji akcji.

b). Łączenie zainteresowania rynkiem bułgarskim z biznesem w Rumunii

Polskie firmy zainteresowane rynkiem bałkańskim i jednocześnie planujące ulokowanie tam produkcji, która ma obsługiwać ten rynek, często, w szczególności ze względu na wielkość rynku, wybierają Rumunię. Z tego powodu występuje w Bułgarii zjawisko obecności na rynku bułgarskim polskich artykułów wyprodukowanych przez polskie koncerny na terenie Rumunii. Przykładami tego mogą być inwestycje w Rumunii Grupy Maspex, której soki produkowane w Rumunii trafiają na rynek Bułgarii. Należy zauważyć, iż często materiały wykorzystywane do produkcji ulokowanej w Rumunii pochodzą z Polski. W ten sposób na przykład obecność na rynku bułgarskim marki „VOX Profile” (budowlane i wykończeniowe profile z polichlorku winylu) częściowo oznacza import z Polski tych towarów do Bułgarii, jednak w większej części import z Rumunii. Jednak polichlorek winylu wykorzystywany do wykonania tych profili importowany jest do Rumunii z Polski. Jednocześnie w Bułgarii jest obserwowane zjawisko przenoszenia siedzib firm rumuńskich na teren przygranicznych miast Bułgarii, w szczególności do Ruse, ze względu na niższe obciążenia fiskalne.

c). Tworzenie konsorcjów w celu przystępowania do zamówień publicznych.

XII. Eksport / import – uwarunkowania

Bułgaria jest częścią jednolitego rynku europejskiego, co oznacza, że między Polską a Bułgarią obowiązuje swobodny przepływ towarów i nie istnieją formalne bariery dostępu do rynku dla polskich towarów. Polscy obywatele mają dostęp do bułgarskiego rynku pracy

Obywatele polscy korzystają z prawa do swobodnego przepływu osób w ramach Unii Europejskiej/Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Od 1 stycznia 2007r. obywatele polscy mogą wjeżdżać i przebywać na terytorium Republiki Bułgarii przez 90 dni w ciągu 6 miesięcy, licząc od dnia pierwszego wjazdu, oraz przejeżdżać tranzytem przez terytorium Republiki Bułgarii na podstawie ważnych paszportów lub dowodów osobistych.

Prawo pobytu na okres przekraczający trzy miesiące uzyskują obywatele UE:

- zatrudnieni lub prowadzący działalność gospodarczą w goszczącym państwie członkowskim;
- mający wystarczające środki utrzymania dla siebie i członków swojej rodziny, aby nie stanowić podczas swego pobytu obciążenia dla systemu pomocy społecznej państwa członkowskiego, oraz mający pełne ubezpieczenie zdrowotne;
- przybyli do państwa członkowskiego w celu podjęcia nauki, w tym szkolenia zawodowego, oraz mający pełne ubezpieczenie zdrowotne i środki finansowe na utrzymanie.

W przypadku takiego pobytu państwa członkowskie mogą wymagać od obywateli UE jedynie zarejestrowania się w urzędzie właściwym dla miejsca pobytu i uzyskania dowodu zarejestrowania się oraz karty pobytu.

XIII. Zachęty / bariery przy wejściu na dany rynek

W międzynarodowych ocenach gospodarka bułgarska zarówno w kontekście konkurencyjności czy swobody działalności gospodarczej uzyskuje niskie oceny zarówno jeśli chodzi o prace instytucji, jak i nadrzędności prawa. Takie odczucia potwierdzane są przez badania opinii publicznej społeczeństwa bułgarskiego, w którym panuje poczucie niesprawiedliwości związane z powiązaniem polityki z biznesem. Potwierdzają istniejące w Bułgarii: zjawisko powszechnej korupcji, przywileje partyjne, wpływy państwa na funkcjonowanie biznesu (np. powszechne zjawisko unieważniania przetargów). W Bułgarii bariery w dostępie do rynku mają zatem charakter systemowy (co potwierdzają raporty instytucji międzynarodowych). Najważniejsze bariery dla biznesu w Bułgarii to:

- 1) ograniczenia w dostępie do rynku zamówień publicznych dla firm zagranicznych, w tym polskich
- 2) rozbudowany system administracyjny uzyskiwania pozwoleń i certyfikatów
- 3) korupcja w sektorze państwowym i prywatnym, istnienie szarej strefy.

XIV. Zamówienia publiczne

W ostatnich latach odnotowano sukcesy następujących polskich firm:

PESA dostarczyła do Sofii w 2016 roku 5 nowych tramwajów. Zamówienie opiewało na wartość 8,5 mln EUR bez VAT.

Pierwszy kontrakt w Bułgarii PESA wygrała w 2013 r. na 20 nowych tramwajów niskopodłogowych z rozstawem szyn 1009 mm i na końcową cenę prawie 33.7 mln EUR bez VAT (prognozowana wartość wynosiła 50 mln EUR).

W roku 2017 PESA bierze udział w kolejnym przetargu na 13 nowych tramwajów dla Sofii o rozstawie szyn 1009 mm. Wykonawca musi przeszkolić pracowników i urzędników „Stołecznego transportu elektrycznego” w kwestiach kierowania, utrzymania, diagnostyki i remontu tramwajów. Oprócz tego będzie zobowiązany do dostaw materiałów do krótkookresowego i awaryjnego utrzymania środków transportu oraz wyposażenia diagnostycznego. Tramwaje muszą odpowiadać istniejącym normom i standardom Unii Europejskiej. Muszą posiadać certyfikat akceptacji kraju członkowskiego UE lub kraju mającego umowę z UE lub Bułgaria, który zapewni wzajemne przyznawanie istniejących wymogów lub ekwiwalentów.

Cena jest kryterium o największej wadze - 50%. W ocenie ofert będą brane pod uwagę charakterystyki techniczne tramwajów, terminy dostaw, warunki gwarancji. Oferty ponad wartość prognozowaną 50.9 mln bez VAT nie będą brane pod uwagę, ponieważ jest to kwota ponad limit posiadany przez przedsiębiorstwo gminne. W obecnym przetargu oczekuje się, że cena będzie niższa, ponieważ właśnie kryterium cenowe jest wiodące przy ocenie ofert. Procedura trwa.

Firma Solaris grudniu 2016 r. Solaris dostarczył do Burgas 7 nowoczesnych 18 metrowych autobusów MetroStyle. Wartość 7 autobusów So-

laris Urbino MetroStyle wyniosła prawie 4,90 mln BGN (prawie 2,5 mln EUR)

Firma posiada wcześniejsze pozytywne doświadczenia na rynku bułgarskim. Od 2010 roku kiedy to dostarczyła wraz ze Skoda Electric pierwsze 30 trolejbusów zawarła kontrakty na dostawy autobusów i trolejbusów dla Burgas, Warny, Plewen i Starej Zagory. Łącznie po ulicach tych miast jeździ ok. 380 pojazdów Solaris-a. W 2013 r. Solaris dostarczyła 67 autobusów do Burgas, pod koniec 2013 r. do Warny 70 sztuk, w 2015 r. do Starej Zagory 50 sztuk. W 2014 roku dzięki współpracy z firmą Škoda Electric udało się dostarczyć 150 trolejbusów do Bułgarii – do Burgas (100 sztuk) i Sofii (50 sztuk). Sofia jest bowiem jednym z piętnastu miast w Bułgarii, w których znajduje się rozwinięta sieć trolejbusowa. Łącznie 104 km przewodów tworzy 9 linii.

Selena Bułgaria odnotowała duże sukcesy na rynku bułgarskim jako jedna z najszybciej rozwijających się spółek Grupy – przychody ze sprzedaży w 2016 wzrosły o 63% w porównaniu z rokiem 2015. Jednocześnie spółka osiągnęła już pozycję lidera w kategorii pianoklejów w Bułgarii, a jej ambicje sięgają dużo dalej. Na rynek Bułgarii wprowadzono też innowacyjną technologię pokrycia dachu COOL-R, która skutecznie obniża temperaturę dachu, wpływając jednocześnie na znaczną redukcję temperatury w budynku, a co za tym idzie także na poprawę komfortu wewnątrz oraz znaczące oszczędności zużycia energii. Obecnie w swoim portfolio spółka posiada całą gamę atrakcyjnych produktów zarówno dla profesjonalnych wykonawców, jak i dla użytkowników indywidualnych. Wszystkie produkty w ofercie wprowadzane są na rynek zgodnie z najważniejszymi lokalnymi i globalnymi normami gwarantującymi najwyższą jakość i korzyści – także kosztowe – dla użytkowników. Technologia COOL-R wprowadzona niedawno na rynek bułgarski to kolejny dowód potencjału Grupy Seleny, budowanego w oparciu o wieloletnie doświadczenie oraz bogate zaplecze naukowe. COOL-R jest również przykładem odpowiedzialnego i efektywnego podejścia Seleny do wytycznych Unii Europejskiej dotyczących implementacji rozwiązań wspierających ideę zrównoważonego budownictwa.

Konsorcjum Famuru i spółki Bałgarska Energetika AD w maju 2016 r. zawarło umowę z bułgarską firmą Mini Maritza Iztok EAD na dostawę koparek wielonaczyniowych na łącznie 25,85 mln euro (ok. 114,16 mln

zł). Przedmiotem umowy jest zaprojektowanie, wyprodukowanie, dostarczenie oraz oddanie do użytku koparek wielonaczyniowych typu SRs 2000 oraz SRs 200 przez konsorcjum Famur – Bułgarska Energetika w ramach projektu dofinansowanego maksymalnie w 50% przez Kozłoduy International Decommissioning Support Fund zarządzany przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Dostawa przedmiotu umowy ma nastąpić w terminie nie późniejszym niż 156 tygodni od dnia wejścia w życie umowy. Famur jest producentem maszyn stosowanych w górnictwie. Koncentruje się na produkcji wysokowydajnych maszyn wyposażonych w zaawansowane informatyczne systemy sterowania i nadzoru. Spółka od 2006 r. notowana jest na GPW. Wiosną 2018 r. Dyrektor Mini Maritsa Iztok poinformował o pracach nad wprowadzeniem do eksploatacji dwóch koparek dostarczonych w ramach polsko-bułgarskiego konsorcjum ⁶.

⁶Wywiad z Dyrektorem Andon Andonov „Najważniejsze dla Kopalni Mini Maritsa Iztok EAD jest stabilny wzrost” w News Business Policy, <http://www.nbp.bg/nbp/%D0%BD%D0%B0%D0%B9-%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D0%BE-%D0%B7%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D1%82%D0%BE%D0%BA-%D0%B5%D0%B0%D0%B4-%D0%B5-%D0%B4%D0%B0/> dostęp 10.07.2018r.

XV. Kultura biznesowa

Bułgarzy lubią robić interesy bezpośrednio i ważne jest, aby osobiście odwiedzać lokalnych partnerów i klientów, aby poznać się nawzajem i zbudować trwały związek. Jeśli komunikacja ogranicza się tylko do wiadomości e-mail lub faksów, nie będzie dobrze odbierana i nie przyniesie pożądanego efektu.

Kultura bułgarska jest bardzo głośna; ludzie są ogólnie dość rozmowni i lubią dużo rozmawiać. Czują się oni nieswojo z powodu nagłych przerw w rozmowie i chociaż nie lubią jak się im przerywa, to może to być również odebrano jako przejaw zainteresowania przedmiotem rozmowy. W większości przypadków uważa się przerywanie za przejaw zachowania niegrzecznego. Na początku może być trudno nawiązać rozmowę, ale przy odrobinie wytrwałości Bułgarzy zwykle otwierają się i mogą zacząć dużo mówić, czasami z kilkoma osobami jednocześnie.

Bułgarzy wykonują wiele gestów podczas komunikowania się i wyraźnie pokazują swoje emocje w wyrazie twarzy. Ważne jest, aby zauważyć, że Bułgarzy mają różne gesty, aby wskazać „nie” i „tak” niż w innych kulturach, tak że kręcenie głową z boku na bok oznacza „tak”, a ruch w górę i w dół oznacza „nie”. Większość Bułgarów utrzymuje kontakt wzrokowy podczas rozmowy, co oznacza szczerść, życzliwość i szacunek. Bułgarzy zwykle stoją blisko siebie na wyciągnięcie ręki, gdy rozmawiają ze sobą.

Bułgarzy oficjalnie traktują spotkania biznesowe i okazują szacunek przestrzegając formalnych protokołów i konserwatywnych standardów ubioru. Ważne jest, aby nie lekceważyć bezpośredniości Bułgarów. Chociaż są bardzo formalni w sytuacjach biznesowych, są jednak bardzo bezpośredni, czytelni i jednoznaczni. Humor może być używany w spotkaniu jako dobry sposób na przełamanie lodów. Przygotuj się na długie spotkanie biznesowe; powszechne jest, że spotkania trwają dłużej niż zaplanowany czas, więc wiele dodatkowego czasu należy zaplanować

między spotkaniami. Cierpliwość i przyjacielskie relacje są kluczowe dla odniesienia sukcesu podczas prowadzenia działalności w Bułgarii.

Społeczeństwo bułgarskie jest wysoce scentralizowane i dopiero w ostatnich latach podejmowano próby decentralizacji. Zarządzanie nie jest demokratyczne i istnieje bardzo wyraźny podział między pracodawcą a pracownikiem. Zazwyczaj wszystkie ważne decyzje podejmowane są przez centralę lub kierownictwo wyższego szczebla.

XVI. Przydatne kontakty

AMBASADA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W SOFII

Adres: ul. Chan Krum 46, 1000 Sofia, BG

Telefon: +359 2 902 34 00

Fax: +359 2 987 29 39

e-mail: sofia.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Twitter: @PLinBulgaria

ZAGRANICZNE BIURO HANDLOWE w Sofii

Adres: Interpret World Trade Center Sofia,

1040, bul. „Dragan Tsankov” 36, 1113 Sofia, Bułgaria

WYDZIAŁ KONSULARNY AMBASADY RP

Adres: ul. Chan Krum 46, 1000 Sofia, BG

godziny przyjęć: pon.wt. śr. pt. 9.00-13.00

czwartek - dzień bez przyjęć

Telefon: +359 2 9023 415, +359 2 9023 416.

Wizy - tylko +359 2 9023 415.

Tel./fax: +359 2 981 8545

e-mail: sofia.amb.wk@msz.gov.pl

Administracja gospodarcza.

Ministerstwo Gospodarki i Energetyki (Ministerstwo za ikeonomikata i energetikata - Ministry of Economy and Energy) <http://www.mi.government.bg/>

Krajowy Instytut Statystyczny (Nacionalen statisticzeski instytut – National Statistical Institute) <http://www.nsi.bg/>

Bułgarski Bank Narodowy (Bałgarska nacionalna banka – Bulgarian National Bank)

<http://www.bnb.bg/>

Bułgarska Agencja ds Inwestycji (Bałgarska agencija za investiciji – InvestBulgaria Agency)

<http://investbg.government.bg/index.php>

Agencja Zamówień Publicznych (Agencija po obshtestweni poryczki - Public Procurement Agency) <http://www.aop.bg/index.php?ln=1>

Agencja ds. Rejestracji (Agencija po wpiswanijata - Registry Agency)

<http://www.registryagency.bg/?lang=en>

Krajowa Agencja Przychodów (Nacionalna agencija za prihodite - National Revenue Agency) <http://www.nap.bg/en/>

Krajowa Agencja ds. Zatrudnienia (Nacionalna agencija po zaetostta – National Employment Agency) <http://www.az.government.bg/>

Agencja Wykonawcza ds. Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Izpyłnitelna agencija za nasycrzawane na małkite i srednite predprijatija - Bulgarian Small and Medium Enterprises Promotion Agency http://www.sme.government.bg/IANMSP/Default_en.aspx

Samorządy gospodarcze.

Bułgarska Izba Przemysłowo-Handlowa (Bałgarska tyrgowsko-promi-szlenna pałata – Bulgarian Chamber of Commerce and Industry) www.bcci.bg

Bułgarska Izba Gospodarcza (Bałgarska stopanska kamara – Bulgarian Industrial Association) <http://www.bia-bg.com/>

Konfederacja Pracodawców i Przemysłowców w Bułgarii (Konfederacja na rabotodatelite i industrialcite w Balgarija – Confederation of Employers and Industrialists in Bulgaria) <http://www.ceib.bg/>

